כט: עד כמה פרק רביעי בכורות

ורב [ט] יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר א״בית הפרס שנידש טהור א״נ [י] בשאר טומאות דלא מזהר עלייהו: [יא] אם היה זקן מרכיבו על החמור [יב]: תנא כפועל בטל אמר אביי [יג] כפועל בטל של אותה מלאכה [יד]: **מתני׳** [טו] החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו [טז] בשר צבאים ולא עורות שאינן עבודים רבי אליעזר אומר לוקחין ממנו עורות של נקבה ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי אבל לוקחין ממנו טוי [יז] ובגדים: **גמ׳** בשר צבאים דמיחלף [יח] בדעגלה ולא עורות שאינן עבודים הא עבודים זבנינן [יט] אם איתא דבכור הוה לא הוה טרח ביה סבר אי שמעו [כ] ביה רבנן מפסדו לי מינאי: רבי אליעזר אומר לוקחין ממנו עורות של נקבה: מאי טעמא מידע ידיע ות״ק א״כ זכר נמי חייק לזכרותיה ואמר עכברים אכלוה ואידך כי עכברים מידע ידיע: ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי: השתא צמר מלובן לא זבנינן צואי מיבעיא אלא הדא קתני צמר מלובן מצואתו: אבל לוקחין ממנו טוי ובגדים: השתא טוי זבנינן בגדים מיבעיא מאי בגדים נמטי: **מתני׳** [כא] החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפילו סרק אבל לוקחין מהם טוי [כב] ואריג: **גמ׳** השתא טוי זבנינן אריג מיבעיא מאי אריג תיכי: **מתני׳** החשוד להיות מוכר תרומה [כג] [כד] לשום חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר [כה] כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו: **גמ׳** [כו] לאתויי מאי לאתויי [כז] קרבי דגים דמערבי בהו שמן זית ההוא טבחא דהוה חשוד לזבוני

תרבא

אכל לשון נוקדין משמע לכתחלה כדי לעבור ולעשות פסח ולהכי בעי מאי נוקדין דמה אותה נדיקה והשתא יש שלשה עניינים בנית הפרק לעשוי פסח לכולי עלמא ולמיר לבית שמאי מנפח וטיהר וללמוד טורה ולישא אשה ולדון ולערער ולכבוד הבריות שרי ליטמא בלא ניפוח ולשאר מצות כגון עדות להכא שרי על ידי ניפוח וטמא וכן בעירוב [כה] [כו] אומר אין מערבין אלא לדבר מצוה שרי ליטמא ע״י ניפוח [כז] (וטמא) ואי מערבין אף לדבר הרשות יש ללמוד משם דעל ידי ניפוח שרי אפילו בלא מצוה אלא [כח] מדבריהם [כט] וטמא אי נמי מערבין לדבר הרשות איכא לאוקומי המשנה כשעירב לדבר מצוה שרגילות הוא לערב לדבר מצוה כדקתני גרים כיצד משתתפין (עירובין פב.) וכל מי שאינו בית האכל אי בית המשתה ופקתמר התם לחורתא דמילתא קתני והא דבעי מחגיגה (דף כה:) הבודק לפסחו מהו שיאכל בתרומתו אבדיקה דרב יהודה קאי ולא [לו] אמתני׳ ולכאי ר״מ איפכא ועוד היינו יכולין לפרש דכל הבדיקות לעושי פסח אלא דבדיקה המשנה לאחר [לו] שעברו לדרב יהודה בא להשמיענו מאי נוקדין כדי לעבור ופירש כמו אמר רב יהודה מאי נוקדין בההוא דברים אלו מלילות (כ״מ כח.) וכמה אמר רב יאמלק קב בתרבע אמות ונפרק לא יחפיר (כ״כ כב:) וכמה אמר רב ייבא חמוה דשיאן כמלא [לז] מלון [לח]: **ורב** יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה **אמר בית הפרס** שנידש **טהור**. בפרק בתרא דחגיגה (דף כה.) גרס רב חייא [לט] בדברי אמי משמיה דשולא: **כפועל בטל של אותה מלאכה**.

פירש בקונטרס מאותה מלאכה דבטל מינה דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוקב לעשות ושכרו מרובה ואם אומרים לו טול כך וכך ובטל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוקב ואין בה טורח ואם מלאכה קשה היא כמו גבר אם אומר לו אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו אם הכבטל וליטול זוז והכא נמי כי הוה אגרא יהיב ליה שהרי מבטלו ממלאכתו וכולהי אגרא לא יהיב ליה שהרי אינו עסוק במלאכה קשה אלא: **מתני׳ החשוד על הבכור**. [מ] כגון החשוד להטיל מום בבכור: [מא] **בשר צבאים**. שאדום הוא מיחלף בבשר עגל זימנין דמזבין עגל בכור תם ואומר שבשר לבי הוא: **גמ׳ שמעי רבנן**. דבכור תם הוא וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי ומקפיד על טרחו ואינו מעבדן: [מב] **של נקבה**. דאין למוש בבכורה: **מידע ידיע**. כין עור זכר לעור נקבה: **חייק**. מותן לזכרותיה ועושה כעין נקבות וכי משליה מה מתון זה שבמקום נקבות ואומר עכברים אכלוה: [מג] **לואי**. אמר שאינו מלוכן ומלותו: **השתא מלוכן**. דאיכא למימר לא מפסיד טירמיה ולא מלבין לה דסבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי אפי׳ הכי [מד] כיון דטירחא זוטא היא לא קפיד עליה ולא זבנינן לואי מינאי: [מה] **אכל לוקחין ממנו עוי ובגדים**. דאי מבכור לא הוה טרח להו דמקפיד אטירמיה [מו]: **בגדים מיבעיא**. [מז] הא משעה שנטוו אישתרלי להו: **נמטי**. פילוש״ש ולא נטוו מעולם ולהכי איצטריך לאשמועינן: **מתני׳ החשוד על השביעית**. לזרוע או לעשות סמוכה בספיחים: **סרק**. כתוש ומתוקן במסרק: **גמ׳ אריג מיבעיא**. הא בא לכלל טווי קודם לכן ומהיות שעמת אישתרלי: **תיכי**. שרגרות שקורין טרלויי״ש ועושין אותן מפסתן עד שלא נטוה: **מתני׳ אפי׳ מים ומלח**. משום קנס: **זיקת תרומה**. כל דבר שנותנין ממנו תרומה: **גמ׳** [מח] **שמערכין כהן שמן זית**. וכיון דאית בהו זיקת תרומה לא זבנינן מיניה:

תרבא

כפועל בטל של אותה מלאכה. דבטל הימנה דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוטה לעשות ושכרו מרובה אם אומר לו טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוטה ואין בה טורח ואי מלאכה קשה היא כמו גבר אם אומר לו אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו אם הכבטל וליטול זוז והכא נמי כי הוה אגרא יהיב ליה שהרי מבטלו ממלאכתו וכולהי אגרא לא יהיב ליה שהרי אינו עסוק במלאכה קשה אלא: **מתני׳ החשוד על הבכור**. [מ] כגון החשוד להטיל מום בבכור: [מא] **בשר צבאים**. שאדום הוא מיחלף בבשר עגל זימנין דמזבין עגל בכור תם ואומר שבשר לבי הוא: **גמ׳ שמעי רבנן**. דבכור תם הוא וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי ומקפיד על טרחו ואינו מעבדן: [מב] **של נקבה**. דאין למוש בבכורה: **מידע ידיע**. כין עור זכר לעור נקבה: **חייק**. מותן לזכרותיה ועושה כעין נקבות וכי משליה מה מתון זה שבמקום נקבות ואומר עכברים אכלוה: [מג] **לואי**. אמר שאינו מלוכן ומלותו: **השתא מלוכן**. דאיכא למימר לא מפסיד טירמיה ולא מלבין לה דסבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי אפי׳ הכי [מד] כיון דטירחא זוטא היא לא קפיד עליה ולא זבנינן לואי מינאי: [מה] **אכל לוקחין ממנו עוי ובגדים**. דאי מבכור לא הוה טרח להו דמקפיד אטירמיה [מו]: **בגדים מיבעיא**. [מז] הא משעה שנטוו אישתרלי להו: **נמטי**. פילוש״ש ולא נטוו מעולם ולהכי איצטריך לאשמועינן: **מתני׳ החשוד על השביעית**. לזרוע או לעשות סמוכה בספיחים: **סרק**. כתוש ומתוקן במסרק: **גמ׳ אריג מיבעיא**. הא בא לכלל טווי קודם לכן ומהיות שעמת אישתרלי: **תיכי**. שרגרות שקורין טרלויי״ש ועושין אותן מפסתן עד שלא נטוה: **מתני׳ אפי׳ מים ומלח**. משום קנס: **זיקת תרומה**. כל דבר שנותנין ממנו תרומה: **גמ׳** [מח] **שמערכין כהן שמן זית**. וכיון דאית בהו זיקת תרומה לא זבנינן מיניה:

תרבא

מסורת הש״ס

[מ] (כרתות יט: ועי״ש על אגליון), [מא] (כ״מ לא: פת. יומא ד״ה מאי כפועל בטל ומה לא כטל מינה אמר אפי׳ כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה רש״ל), [מב] כ״ל בדעגל, [מג] (פר׳ מלת כל דקתמר ר׳ שמעון לאחרי מאי וכ״ש הכ״ש מכרטעורים), [מד] (שיך לתמני׳), [מה] (שיך לתמני׳), [מו] (שיך לתמני׳), [מז] ע״ש, [מח] לא מערבין אלא כו׳ נ״ק, [מט] נ״ק מ״ג, [נ] נ״ל שמעה וכו׳ נ״ק ומאמ׳, [נא] נ״ל שעבר ורב יהודה בא כו׳ נ״ק, [נב] ע״ש הכי יתום׳ יומא עז. ד״ה הכי יתום׳ פסחים לג. ד״ה תתן ומה שלמינו שם), [נג] (הכ״ם שלמינו איתא בר אמא), [נד] נ״ק, [נה] נ״ק, [נו] סכתא נ״ק, [נז] לא היה יכיבנא ליה אלא כפועל נ״ק, [נח] שפיר כמו רש״י ורא״ש נ״ק, [נט] לעולם נותן לו כפועל בטל ור״ש נ״ק, [ס] קלה מו נ״ק.

מוסף רש״י

בית הפרס שנידש. כרגלי בני אדם. (עוד כתיב ק״ו דיש רגלים הרבה (כתובות כח:) טהור. אתלגין לקולא ואמרינן כל הצלמות נכתבו לפחות מכשיעור (שם) שהרגלים עשתים את הצלמות ושחקים (בבא בב ב) אי: שרגיעת הרגלים הטבירתן (מפתים צב.). כפועל בטל של אותה מלאכה. דבטל מינה, כמה אדם היה ליטול ולאמתן משכרו ליבטל ממלאכה ז״ל בגרס שהיא עוסק בה ולעשוק במלאכה קלה מזו, הכל לפי טיבו המלאכה וריבוי שכר, יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב, אי אליבא דמלוכה [ב״מ לא ע״ב].

שיטה מקובצת

[א] ואם היה: [ב] המחבר וכו׳ תנא נוטל שכרו כפועל: [ג] מלאכה דבטל מינה: [ד] ממנו אפילו בשר: [ה] ובגינן מ״ש: [ו] שמעי בי רבנן ומפסדי לה מינאי: [ז] תרומה לשם חולין: [ח] הבכור כהן התשובה: [ט] הכי. ס״א הואיל דשרחא דחטי: [י] מיבעיא דהא משעה כו׳ בהו הס״ד: [יא] כל לאתויי מאי לאתויי קרבי דגים שמערבין: [יב] בעירוב אי אין: [יג] דטמא משום מצוה זאי: [יד] אלא שהעמידו דבריהם וטמא: [טו] ולא אדמתני׳ ולפי״: [טז] לאחר שעבר ורב יהודה: [יז] כמלא רוחב חלון: [יח] מלאכה קשה לעסוק: [יט] מלאכה בישוב ובטל: [כ] כפועל ופפרש בגמ׳ כפועל בטל: [כא] וברש״י ס״ד הכוס: [כב] שם כגון שבשאר: [כג] בסלע ואומרים לו: [כד] סלע באותה שכר שהיית נוטל בהנאתה בשאר: [כה] חצי סלע כפני: [כו] הרגל כבשאר יומות: [כז] שפי׳ ר״ח כלל וגם לא מיבש כפי׳ הקונטרס ועוד קשיא: [כח] שכר ולא יתן מצות לחבורו ליקח בהם פירות לחתיית שכר אלא א״כ כו׳ כפועל ופפרש בגמרא: [כט] טרחא אימא לא: [ל] בטל כו׳ ואמאי: [לא] והלא והר דיינו שניתנין: [לב] מתני׳ כו׳ שמעתן: [לג] סיפא דתוספתא ריש״ש: [לד] צריכא בגמרא ובין: [לה] מונעת לעולם נותן לו כפועל בטל ור״ש: [לו] מאיר דהא דקתני בתוספתא עושה מלאכה לישב ובטל לאו: [לז] ביוקר ומוצא הרבה: [לח] לא היה נוטל:

[מט] (כרתות יט: ועי״ש על אגליון), [נ] (כ״מ לא: פת. יומא ד״ה מאי כפועל בטל ומה לא כטל מינה אמר אפי׳ כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה רש״ל), [נא] (פר׳ מלת כל דקתמר ר׳ שמעון לאחרי מאי וכ״ש הכ״ש מכרטעורים), [נב] (שיך לתמני׳), [נג] (שיך לתמני׳), [נד] ע״ש, [נה] לא מערבין אלא כו׳ נ״ק, [נו] נ״ק מ״ג, [נז] נ״ל שמעה וכו׳ נ״ק ומאמ׳, [נח] נ״ל שעבר ורב יהודה בא כו׳ נ״ק, [נט] ע״ש הכי יתום׳ יומא עז. ד״ה הכי יתום׳ פסחים לג. ד״ה תתן ומה שלמינו שם), [ס] (הכ״ם שלמינו איתא בר אמא), [סא] נ״ק, [סב] נ״ק, [סג] סכתא נ״ק, [סד] לא היה יכיבנא ליה אלא כפועל נ״ק, [סה] שפיר כמו רש״י ורא״ש נ״ק, [סו] שפיר כמו רש״י ורא״ש נ״ק, [סז] לעולם נותן לו כפועל בטל ור״ש נ״ק, [סח] קלה מו נ״ק.

עין משפט נר מצוה

[בם] א מיי׳ פ״ז מהל׳ קרבן פסח הל׳ ח:
[ל] ב מיי׳ פט״ו מהל׳ טומאת אוכלין הל״ט:
[לא] ג מיי׳ פכ״ב מהל׳ מעילה הל״ה ופרפרין הל״ה ופ״ע ת״מ פיתן ט פעיף ה:
[לב] ד מיי׳ פי״ג מהל׳ כלאים הלכה ח ומגיד פפרין ריש פיתן ריש:
[לג] ה מיי׳ פ״ת מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ יד:
[לד] ו ז מיי׳ פי״ב מהל׳ מעשר הלכה טו:

הגהות הב״ח

(ט) במשנה טוי וגבדים. נ״כ פ״ל דאריג: (כ) שם במשנה טוי ותכרי. נ״כ פ״ל תרומה לשם כל״ל ואת ו׳ נמתק: (כא) ר״ש״ל קודם ד״ה כשר לפתים שיך הליון גמרא: (כב) תד״ה (בפתיר הקודם) היכי אתל כו׳ וקו בעירוב צריך לומר דאין מערבין וכו׳ ושרי ליטמא ע״י ניפוח משום דאין מערבין אף כו׳ לי נמי מערבין אף לדבר הרשות:

לעזי רש״י

אילטרי״ש. לכרים (מצעים על לקר). טרצ״ויי״ש טרצ״ידרי״ש). מקלעת.

רבינו גרשום

מטמאו: שנידש טהור. [יא] בבי [עושין] פסח: אי נמי בשאר טומאות. כגון נבילות שרצים דאין מוזהרין אלא על טומאת מת בלבד: פועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה. דיש דבר להקל ולהחמיר כיצד רעל חייס או סופר שאין מלאכתו טורח כ״ב ומרויח יום ב׳ פשיטא אם שוכרו רם על מנת שיהא בטל מלאכתו וישמור ביתו מבקש שניית לי קצת שכרו הואיל והוא בטל אינו טורח נדאי כיון אומנותו היא בלא טורח ינו רוצה להניח משכרו לא דבר מרגש כגון פשיטי תת אבל פועל שמלאכתו שה כגון כתף ודאי ברצון ית חצי שכירותו או יותר ״מ שיהא בטל אף כאן לפי אומנות שמבטלו לדיין או עד יתן לו שכרו: ולא רות שאינן עבודין. רשמא ל בכור הן: אבל לוקחין נו מנו עורות של נקבה. ד קבה לא קרשא בבכורה: ד ויחלף בדעגל. שאדום ב שרו: סבר. אם אשבדנו ו ח״כ נודע שהוא של בכור ו סרוהו עלי ונמצאתי כ אבד טורח (אבל) [ולכן] כ שהוא עבור בידרע שאינו ל בכור ואם אינו עבור ה ישרון: מידע ידיע. דכיון ד ית בהו מקום זכרות ודאי ד ו דנקבה: וצואי. שאינו כ [כבן: השתא מלוכן לא ז: ינן דאע״ג דאיכא למימר ד א היה טורח ללבנו אלא א: כן הוליק אפילו הכי אין ל: קחין: צמר מלובן מ ואחו. אבל לא מלובן כל צ כו: אבל לוקחין טוי ג: דים. דודאי לא היה ע שה מלאכה יתירה כ״כ א. היה של בכור: מאי ב: יים לא ממש אריגים אלא נב מ״. פלטרס דקל הוא ל: שות: אפילו פריק. והכא לי: א למימר לא טרח לב יסדקיה דדבר קל הוא: ת: ״ בנקלי. בגדל דיש ב״ נד לעשותו כטוויה: דיג נרבי בהו שמן זית.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com